

Ekonomik Faşizm*

Thomas J. Di Lorenzo**

İnsanlar, "faşizm" kelimesini işittikleri zaman, doğal olarak, faşizmin, Mussolini'nin ve Hitler'in totaliter rejimleri tarafından tatbik edilmiş olan çirkin ırkçılığını ve anti-semitizmini hatırlar. Fakat, faşizmin, aynı zamanda, bir ekonomik politika parçası vardır, ki bu ekonomik politika, Avrupa'da 1920'ler ve 1930'lar boyunca "korporatizm" olarak bilindi ve Mussolini ve Hitler tarafından tatbik edildiği biçimiyle *ekonomik* totaliteryenizmin esasıydı. Bu korporatizm denilen şey İtalya ve Almanya'da 1930'lar boyunca benimsendi ve ABD ve Avrupa'da da birçok politikacı ve entellektüel tarafından bir "model" olarak savunuldu. Aslında ekonomik faşizmin bir türü 1930'larda ABD'de de benimsenmiştir ve hâlen de yaşamaktadır. ABD'de faşist ekonomi politikaları "faşizm" olarak adlandırılmaz, "planlı(lanmış) kapitalizm" olarak isimlendirilir. Faşizm kelimesi siyasî olarak artık kabul edilemez bulunabilir, fakat onun eş anlamlısı olan "endüstriyel politika" terimi, daha önce hiç olmadığı kadar popülerdir.

Hür Dünya Faşizmle Flört Ediyor

Pek az Amerikalı, 1930'lar boyunca, çok sayıda Amerikalının ve Avrupalının ekonomik

faşizmi geleceğin dalgası olarak gördüğünü bilir veya hatırlar. Amerika'nın İtalya elçisi Richard Washburn Child "korporatizm"den öylesine etkilenmişti ki, Mussolini'nin 1928 yılındaki otobiyografisinin önsözünde şunları yazdı: "İsabetle tahmin edilebilir ki, hiç kimse Mussolini'ye eşit daimî büyüklük özellikleri sergileyemeyecektir... Duçe, şimdi zamanımızın ve dünyanın en büyük figürüdür."¹ Winston Churchill, 1927'de "Bir İtalyan olmuş olsaydım eminim, tamamıyla seninle olurum ve Faşist siyah gömleği giyerdim."² diye yazmıştı. 1940 gibi ileri bir tarihte bile, Churchill, hâlâ, Mussolini'yi "bir büyük adam" olarak tasvir ve tarif etmekteydi.

ABD kongre üyesi, Temsilciler Meclisi Dış İlişkiler Komitesi Başkanı Sol Bloom, 1926'da dedi ki: "Mussolini eğer başarır, yalnız İtalya için değil, hepimiz için büyük bir şey olacak. İtalya'yı kelimenin gerçek anlamıyla tazeleyen, O'nun ilhamı, kararlılığı ve dâimî gayretidir..."³

Amerikan faşistlerinin en açık konuşanlarından biri iktisatçı Lawrence Dennis idi.

¹ Benito Mussolini, *My Autobiography* (New York, Charles Scribner's Sons, 1928)

² Cited in John T. Flynn, *As We Go Marching* (New York: Doubleday, 1944), s.70.

³ *Ibid.*

** Prof. Dr., Loyola College, İktisat Bölümü.

Dennis, 1936'da yayınlanan kitabı *The Coming American Fascism*'de (Gelmekte Olan Amerikan Faşizmi) 18. Asır Amerikanizmi'nin savunucularının "kendi yurttaşlarının gülme malzemesi" olacağını kesin olduğunu ve ekonomik faşizmin benimsenmesinin "millî ruh"u kuvvetlendireceğini ve (bu millî ruhu) kamu refahı ve sosyal kontrol gayretlerinin arkasına koyacağını yazdı. Dennis, ekonomik faşizmin gelişmesinin önündeki büyük manianın "liberal hukuk normları ve ya özel hakların anayasal garantileri" olduğundan şikayet etti.

Belli İngiliz entellektüelleri belki de faşizmden en fazla çarpılanlardı. George Bernard Shaw, 1927'de şöyle yazdı: "Sosyalistler, sorumlu idarecilerin en sonunda yapması gerektiği gibi konuşan ve davranan bir sosyalist (Mussolini) bulmaktan memnun olmalıdır."⁴ Shaw, İngiliz Faşistler Birliği'nin kurulmasına yardım etti, ki bu organizasyonun kurucusu Sir Oswald Mosley'ye göre, Birliğin "Korporatist Devlet Modeli", İtalyan modeline dayanmakta idi. Amerikalı yazar Ezra Pound, İngiltere'yi ziyaret ederken, Mussolini'nin "Thomas Jefferson'ın görevini devam ettirmekte olduğunu"⁵ beyan etti.

Bu yüzden, faşizmin, bir *ekonomik sistem* olarak, 1920'lerde ve 30'larda yaygın biçimde kabul edildiğini hatırlamak önemlidir. Daha sonraları bireysel faşistlerin kötü davranışları kınandı/mahkûm edildi, fakat ekonomik faşizm pratiğine asla aynı şey yapılmadı.

Günümüze kadar, tarihten habersiz olanlar, faşizmin müdahaleci endüstriyel siyasetlerinin bir başarı olduğunu ima ederek, Mus-

solini'nin en azından "trenleri vaktinde sefer yapar" hâle getirdiği yolundaki yaşlı sloganı tekrarlayagelmiştir.

İtalyan Korporatist Sistemi

Mussolini tarafından tatbik edildiği ve pek çok aydın tarafından takdis edildiği biçimiyle, "korporatizm" adı verilen şeyin birkaç temel unsuru vardır.

Devlet bireyden önce gelir. Webster's New Dictionary faşizmi, "ulus ve çoğu zaman ırkı bireyin yukarısına yükselten ve merkezleşmiş otokratik devleti savunan bir siyasal felsefe, hareket veya rejim" olarak tanımlamaktadır. Bu, bireylerin, devletin varlığından önce doğal haklara sahip olduğu; devletin "âdil kuvvetleri"nin yalnızca yönetilenlerin rızasından kaynaklandığı ve devletin temel fonksiyonunun, devleti büyütme değil, vatandaşlarının hayatlarını, özgürlüklerini ve mülkiyetlerini korumak olduğu yolundaki klasik liberal fikre terstir.

Mussolini, bu ("liberal" kelimesinin Avrupaî anlamında) liberal fikirleri faşizmin antitezi olarak gördü: Mussolini şöyle yazdı: "Faşist hayat mefhumu Devletin önemini vurgular ve bireyi, yalnızca bireyin çıkarları Devletin çıkarları ile uyduğu sürece kabul eder. Faşizm, birey nâmına devleti inkâr eden klasik liberalizme muhaliftir; faşizm bireyin hakikî özünün ifade edicisi olarak, devletin haklarını yeniden ileri sürer".⁶

Mussolini, bir devletin birey haklarını muhafaza etmesinin gayri tabii olduğunu düşündü: "Toplumun, yalnızca onu oluşturan bireylerin iyiliği/refahı ve özgürlüğü için var olduğu düsturu tabiatın planlarıyla uyum içinde görünmemektedir."⁷ Mussolini devam

⁴ Zikredildiği yer Richard Griffiths, *Fellow Travellers of the Right: British Enthusiasts for Nazi Germany, 1933-39* (London: Trinity Press, 1980), s.259.

⁵ Alastair Hamilton, *The Appeal of Fascism: A Study of Intellectuals and Fascism, 1919-1945* (New York: Macmillan, 1971), s.288.

⁶ Benito Mussolini, *Fascism: Doctrine and Institutions* (Rome: Adrita Press, 1935), s.10.

⁷ *Ibid.*

etti: "Klasik liberalizm bireycilikten bahsederse faşizm devletten bahseder."

Bu yüzden, faşizmin özü devletin halkın hizmetkârı değil, efendisi olmasıdır. Bunun hakkında düşünün. Amerika'da şimdi sahip olduğumuz şeyin bu olmadığına inanan kimse var mı? Vergi İdaresi memurları bizim "hizmetçilerimiz" mi? Şimdi, genç insanlar için bir çok eyalette uygulanan, federal fonlarla finanse edilen "mecburî askerlik", bireyleri devlete hizmet etmeye zorlamanın klasik bir örneği değil midir? Kitlevî regülasyonun ve Amerikan sanayiine ve toplumuna yoğun müdahalenin arkasında yatan tüm fikir, bireylerin küçük bir yönetici elit tarafından belirtilen/tanımlanan şekilde davranmaya zorlanması gerektiği nosyonu değil midir? Ülkenin baş sağlık reformcusu 92 yaşında bir adama kalp ameliyatı yapmanın "bir kaynak israfı" olduğunu söylediğinde bu -bireyler değil devlet kimin hayatının kıymetli ve kimin hayatının bir "israf" olduğuna karar vermelidir (yolundaki)- faşist fikrin bir özeti değil miydi?

ABD Anayasası klasik liberalizmin birey hakları felsefesine inanan ve bu hakları hükümetin ihlallerinden koruma peşinde koşan insanlar tarafından yazıldı. Fakat faşist/ kollektivist felsefe öylesine tesirli oldu ki, yarım asır içindeki siyasa reformları bu hakların hepsini değil, fakat çoğunu, Anayasa'daki bu hakları korumak için tavsif edilmiş tedbirleri/şartları ihlâl ederek ilga etti. Hukuk felsefecisi Richard Epstein'in gözlemlediği gibi, "Anayasadaki yüksek(eminent) saha... ve paralel hükümler, Yirminci Asrın müjdelenmiş reformlarının ve kurumlarının çoğunu şüpheli hâle getirir: Bölgelere ayırma, kira kontrolü, işçilerin tazminat kanunları, transfer ödemeleri, müterakki vergi.⁸" Bu reformların çoğunun ilk olarak 1930'larda, fa-

şist/kollektivist felsefenin parlak devrinde benimsendiğinin altını çizmek önemlidir.

Planlanmış endüstriyel âhenk. İtalyan korporatizminin bir diğer temel unsuru, devletin ekonomiye müdahalelerinin bir ad hoc temelde (kendi hatırı için) yapılmaması gerektiği, fakat bir çeşit merkezî planlama heyeti tarafından "koordine" edilmesi gerektiği fikriydi. Mussolini 1935'te İtalya'da devlet müdahalelerinin "aşırı muhtelif, çeşitli, çelişik olduğundan, ihtiyaç oldukça, duruma bağlı (case by case), düzensiz (disorganic) müdahaleler olduğundan" şikayet etti.⁹ Faşizm bunu, ekonomiyi "belirli sabit hedeflere" yönlendirerek düzelterek ve "ekonomik alanda düzeni tesis edecekti."¹⁰ Mussolini'nin müşaviri Fausto Piugliani'ye göre, korporatist planlama, İtalyan ekonomisine yapılan devlet müdahalelerine devlet plancıları tarafından tanımlanmış bir belirli "hedef birliği" getirecekti.¹¹

Bu düşüncelerin aynısı (ABD Çalışma Bakanı) Robert Reich ve (Federal Devlet'in sağlık reformu "çarı") Ira Magaziner tarafından *Minding American Business* kitabında aynen tekrarlandı.¹² "Dağınık piyasalara" karşı davranmak için, bir müdahaleci endüstriyel siyasa, tüm hedeflenen hükümet siyasa-larını -satın alma, araştırma ve geliştirme, ticaret, vergileme, kredileme anti tekel ve sübvansiyonlar- insicamlı bir stratejiye adapte etmeye çalışmalıdır..."¹³

Reich ve Magaziner mevcut endüstriyel siyasa müdahalelerinin "(pek farklı) yürütme birimleri, Kongre ve bağımsız regülasyon otoriteleri tarafından alınan parçalı ve koordine edilmemiş kararların mahsulü" oldu-

⁸ Richard Epstein, *Takings*(Cambridge, Mass.: Harvard University Pres,1985), s. x.

⁹ Mussolini, *Fascism*, s. 68.

¹⁰ *Ibid*

¹¹ *Ibid.*, s. 122.

¹² Ira C. Magaziner and Robert B. Reich, *Minding American Business* (New York: Vintage Boks,1982).

¹³ *Ibid.*, s. 343.

ğundan...”, “bu programları ...ABD ekonomisini geliştirmek için kullanmaya yönelik entegre edilmiş bir stratejinin bulunmamasından” şikayet etti.¹⁴

1989’da yayınlanan *Silent War* adlı kitabında, Magaziner, “Bir stratejik millî endüstriyel görüş geliştirmesi için Millî Güvenlik Konseyi gibi bir koordinasyon grubunun tesis edilmesini” savunarak aynı şeyi tekrarladı.¹⁵ Gerçekte, Beyaz Saray bir “Millî Ekonomik Güvenlik Konseyi” kurdu. Diğer her müdahaleci “endüstriyel siyasa” müdafii, ilk olarak yarım asır önce Pitigliani tarafından tasvir edildiği gibi, aynı “hedef birliği” tezini ileri sürdü.

Devlet-iş alemi ortaklıkları (Partnerships). Ekonomik faşizmin üçüncü karakteristik ve belirleyici özelliği, mülkiyet ve işletme sahipliğine izin verilmesi, fakat realitede bunların bir “iş alemi-devlet” ortaklıkları yoluyla devlet tarafından kontrol edilmesidir. Mamafih, Ayn Rand’ın ekseriya işaret ettiği gibi, böyle bir ortaklıkta devlet dâima kıdemli veya hükmeden “ortak”tır.

Mussolini’nin İtalya’sında işletmeler, devlet tarafından hukukî olarak tanınan, “Millî Faşist Ticaret Konfederasyonu” gibi birlikler (sendikalar, syndicates) hâlinde gruplandırılmıştı. Bütün bu “faşist konfederasyonlar”, “korporasyonlar” adı verilen bir devlet planlama organları tarafından “koordine edildi”. Her sektör için bir korporasyon vardı. Bir geniş “Korporasyonlar Millî Konseyi”, bireysel “korporasyonların” nezaretçisi olarak hizmet gördü ve “zorlayıcı mahiyette regülasyonlar çıkarma” yetkisine sahipti.¹⁶

Bu Bizansçı regülasyon mekanizmasının amacı, devletin “her bir ticaret alanında veya üretim faaliyeti branşında değişik kategoriden üreticiler arasında işbirliğini garanti etmesi” idi.¹⁷ Devlet tarafından orkestra edilen “işbirliği” gerekliydi; zira, “özel inisiyatif prensibi”, ancak devlet bürokratları tarafından tanımlandığı şekliyle “Millî çıkarın hizmetinde” yararlı olabilirdi.¹⁸

Devlet mandası altında, devlet tarafından hükmedilen “işbirliği”, aynı zamanda, bütün müdahaleci endüstriyel siyasa projelerinin kalbinde yatmaktadır. Reich ve Magaziner, başarılı bir endüstriyel siyasanın “kamu sektörü ile özel sektör arasında dikkatli bir işbirliği gerektireceğini” yazmıştır.¹⁹ “Devlet ve özel sektör birlikte çalışmalıdır.”²⁰ “Artık ekonomik başarı”, devlet tarafından rehberlik edilen, “yüksek derecede bir koordinasyona, işbirliğine ve dikkatli stratejik tercihe dayanmaktadır.”²¹

AFL-CIO (iki büyük Amerikan İşçi Sendikaları Konfederasyonu -Ç.N.), “işçilerin, iş aleminin ve hükümetin temsilcilerini kapsayan-”, güya ekonomiyi “planlayacak” üç taraflı bir “Millî Yeniden Endüstrileştirme Kurulu”nu savunarak aynı görüşü tekrarlamıştır.²² Washington DC’de yerleşik Center for National Policy adlı bir düşünce üretme merkezi, Lazard Freres, du Pont, Burroughs, Chrysler, Electronic Data Systems ve diğer şirketlerden işadamlarıyla, “hükümetin iş dünyası ve işçilerle işbirliğine” dayanan güya “yeni” bir siyasa teşvik eden bir rapor yayınlamıştır.²³ Rebuild America adlı bir diğer

¹⁷ *Ibid.*, s. 93.

¹⁸ *Ibid.*, s. 95.

¹⁹ Magaziner and Reich, *Minding American Business*, s. 379.

²⁰ *Ibid.*, s. 378

²¹ *Ibid.*

²² Lane Kirkland, “An Alternative to Reaganomics, USA Today, May 1987, s. 20

²³ *Restoring American Competitiveness* (Washington, D.C. Center for National Policy, 1984), s. 7.

¹⁴ *Ibid.*, s. 370.

¹⁵ Ira C. Magaziner, *Silent War* (New York: Random House, 1989), s. 306.

¹⁶ Fausto Pitigliani, *The Italian Corporative State* (New York: Macmillan, 1934), s. 98.

örgütçe 1986'da yayınlanan ve Robert Reich ve iktisatçılar Robert Solow, Lester Thurow, Laura Tyson, Paul Krugman, Pat Choate ve Lawrence Chimerine tarafından hazırlanan başka bir rapor "devlet, iş alemi ve akademi arasında kamu-özel işbirliği" yoluyla "daha fazla ekip çalışması" çağrısı yapmaktadır.²⁴ Bu rapor, yalnızca devlet tarafından tanımlanan "üretim" faaliyetlerinin vuku bulmasına izin veren "kapsamlı bir yatırım stratejisi" geliştirecek, devlet planlayıcıları tarafından tayin edilecek/belirlenecek bir "millî hedefler ve gayeler" çağrısı yapmaktadır.

Merkantilizm ve korumacılık. Politikacılar, ne zaman iş dünyasıyla "işbirliği" hakkında konuşmaya başlarsa, cüzdanınıza sahip çıkma zamanıdır. "Millî işbirliği" ve özel olandan ziyade ulusal olan için çalışma yolundaki faşist retoriğe rağmen, gerçek şudur: Merkantilist ve korumacı uygulamalar sistemi delik deşik etti. İtalyan sosyal eleştirmen Gaetano Salvemini, 1936'da, korporatizmde, "devlet, yani vergi ödeyen özel teşebbüse karşı sorumlu olur. Faşist İtalya'da devlet, özel sektörün gaflarını gidermektedir." diye yazmıştır.²⁵ Fakat, depresyon ortaya çıkınca, "devlet, kayıpları vergi mükellefinin yüküne ekledi. Kâr, özel ve bireyseldir. Zarar kamusal ve sosyaldır."²⁶

The Economist dergisi 27 Haziran 1935 tarihli başyazısında şöyle yazdı: İtalyan korporatif devleti, "sadece yeni ve yüksek maliyetli bir bürokrasinin kurulmasına tekabül eder, ki gerekli parayı harcayabilen sanayiciler bu bürokrasiden hemen hemen her şeyi alabilirler ve süreçte sıkışacak zavallı vatandaşların pahasına en kötü tekelci uygulamaları yapabilirler." Başka bir deyişle, kor-

poratizm bir korporate refah sistemiymiş. Mussolini, 1934'te, "İtalyan ekonomik sisteminin dörtte üçünün devlet tarafından sübvansede edilmiş olmasıyla övündü."²⁷

Bu bakış size tanıdık geliyorsa, bunun sebebi onun tamamen tarımsal sübvansiyonların, ihracat-ithalat bankasını tarafından "kayrılan" işadamlarına verilen garantili borçların, korumacılığın, Chrysler'in (batıyorken) devletçe kurtarılmasının, tekelci muafiyetin ve doğrudan doğruya veya dolaylı olarak Amerikan vergi mükellefi tarafından bedeli ödenen diğer melez korporate refah biçimlerinin sonucu olmasıdır.

İtalya'da iş dünyası ve devlet arasında "işbirliği"nin bir diğer sonucu "kamu görevleri ve özel işletmeler... arasında dâimî bir personel karşılıklı değişimiymiş."²⁸

Bu iş dünyası ve devlet arasında mütemadiyen dönmekte olan kapı sayesinde, Mussolini, "her zaman ulusun genel çıkarlarıyla uyum hâlinde olmayan özel(sekteryen) çıkarlara hizmet etmek üzere devlet içinde bir devlet yaratmıştı."²⁹

Mussolini'nin "döner kapı"sı çok genişti:

Sinyor Caiano, Mussolini'nin en çok güvendiği danışmanlardan biri, savaştan önce ve savaş boyunca Kraliyet Donanması'nda bir subaydı; savaş bitince Orlando Gemi İnşa Şirketi'ne girdi, Ekim 1922'de Mussolini'nin kabinesine alındı ve savaş gemisi ve ticaret gemisi sübvansiyonları, onun bakanlığının kontrolüne geçti. General Cavallero, savaş yaklaşınca, ordudan ayrıldı ve Pirelli Kauçuk Şirketi'ne katıldı...; 1925'te Savaş Bakanlığı'nda müsteşar oldu ve Ansaldo Silah Şirketi'nin hizmetine girdi. İtalya'daki büyük şirketlerin direktörleri

²⁴ *Rebuild America, An Investment Economics for the Year 2000* (Washington, D.C.: Rebuild America, 1986), s. 31.

²⁵ Pitigliani, *The Italian Corporative State*, s. 93.

²⁶ *Ibid.*

²⁷ Gaetano Salvemini, *Under the Axe of Fascism*, s. 380

²⁸ S.Belluzzo, *Liberta*, September 21, 1933, zikredildiği yer: Salvemini, *Under the Axe of Fascism*, s. 385.

²⁹ Salvemini, *Under the Axe of Fascism*, s. 380

arasındaki emekli ve aktif hizmetteki generaller, faşizmin gelmesinden sonra iyice arttı.³⁰

Bu tür olayların şimdi ABD’de -özellikle savunma sanayinde- çok fazla olmasının fazla yorumu ihtiyacı yoktur.

Ekonomik perspektiften faşizm bir müdahaleci endüstriyel politika, merkantalizm, korumacılık ve bireyi devlete köle yapan bir ideoloji demektir ve hâlen de bu anlama gelmektedir. “Devletin sizin için ne yapacağını değil, sizin devlet için ne yapabileceğinizi sorun” ifadesi faşizmin ekonomik felsefesinin münasip bir tasviridir.

Genelde kolektivizmin, özelde faşizmin arkasındaki bütün fikir vatandaşları devlete köle yapmak ve kaynak tahsisi üzerindeki iktidarı bir küçük elitin eline vermektir.

Amerikalı faşist iktisatçı Lawrence Dennis tarafından belîğ olarak ifade edildiği gibi, faşizm “serbest piyasada tüketicinin veya ticaret yapanın egemenliği gibi liberal dogmaları kabul etmez... Piyasa özgürlüğünü ve rekabet içinde kâr elde etme fırsatını bireylerin hakkı olarak görmez”. Bu tür kararlar, Dennis’in “elit” diye adlandırdığı bir “egemen sınıf” tarafından alınmalıdır³¹.

Alman Ekonomik Faşizmi

Almanya’da ekonomik faşizm neredeyse tıpkısının aynısı bir yol izledi. Alman faşizminin entellektüel atalarından biri Paul Lensch idi. Lensch, *Three Years of World Revolution*’da “sosyalizm bireyciliğe bilinçli ve kararlı bir muhalefet sergilemelidir”³² dedi. Alman faşizminin felsefesi, *Gemmeinmutz geht vor Eigennutz* sloganında ifadesini buldu

ki bunun mânası “özel iyi ortak iyiden sonra gelir”di. Hitler *Mein Kampf* (Kavgam)’ında şunu ifade etti: “Aryan, zihnî vasıflarında (insanların) en iyisi değildir”, fakat, (o), en asil hâliyle, “kendi egosunu isteyerek komüniteye tâbi kılar ve, hattâ, eğer şartlar gerek-tiriyorsa, onu feda eder”.³³

Bu felsefeyle mücehhez biçimde, Almanya’nın nasyonal sosyalistleri İtalya’nınkilere çok benzer ekonomi politikaları takip ettiler: İş, devlet ve sendikalar arasında bir bölgesel “ekonomik odalar” sisteminde organize edilen ve tamamen Federal Ekonomi Bakanlığı tarafından gözetim altında tutulan “ortaklıklar”.

25 maddeli bir “Parti Programı” 1925’te benimsendi, ki bu program, çok sayıda, hepsi de, “bireyin faaliyetleri bütünüün menfaatleri ile çatışmamalıdır...fakat genel iyi için olmalıdır,” genel ifadesiyle takdim edilen, ekonomik politika “talepleri” ihtiva etmekteydi.³⁴ Bu felsefe özel sektöre bir regülasyoncu saldırıyı kamçılıdı. Naziler “faaliyetleri ortak yarara zararlı olanlara karşı acımasız bir savaş” açılmasını talep etti.³⁵ Bu kendilerine karşı “savaş” ilân edilecekler kimdi? “Tefeciler”-yani bankacılar- diğer “vurguncular”- yani, genelde sıradan işadamları- gibi “ortak suçlular”. Nazi’lerin ilga edilmesini talep ettiği diğer siyasalar arasında şunlar da vardı: Faizin ilgası, devletçe işletilen bir sosyal güvenlik sistemi, devlete toprağı tazminat ödemeksizin gaspetme yetkisi (bataklık regülasyonu), eğitimde devlet tekeli ve “Yahudi materyalist ruh” diyerek kınanan özel sektör girişimciliğine genel bir saldırı³⁶. Bu “ruh” kökünden bir sökülüp atılınca, “Parti, ulusumuzun sadece bir tek prensipten dâimî

³⁰ *Ibid.*, s. 385.

³¹ Lawrence Dennis, *The Coming American Fascism* (New York: Howard Fertig, 1969), s. 104.

³² Adolf Hitler, *Mein Kampf* (Boston: Houghton Mifflin, 1943), s. 297.

³³ *Ibid.*, s. 126.

³⁴ Norman H. Baynes, *The Speeches of Adolf Hitler* (New York: Howard Fertig, 1969), s. 104.

³⁵ *Ibid.*, s. 105

³⁶ *Ibid.*, s. 104.

sağlık kazanacağına kanidir: Kişisel çikardan önce ortak çıkar³⁷.

Sonuçlar

1930'ların Alman ve İtalyan faşistlerince savunulan ekonomik politikalarının hemen hemen tamamı, bir biçimde ABD'de de benimsenmiştir ve hâlâ benimsenmeye devam etmektedir. Altmış yıl önce İtalya ve Almanya'da bu müdahaleci politikaları kabul edenler, ekonomik özgürlüğü, serbest teşebbüsü ve bireyciliği tahrip etmek istedikleri için öyle yaptılar. Ancak bu müesseselerin ortadan kaldırılmasından sonra kafalarındaki türden totaliter devlete ulaşmayı umut edebilirlerdi.

Ekonomik faaliyetler üzerinde az veya çok total kontrolü savunan birçok Amerikan politikacısı yaklaşımlarında dürüstlükten uzaktır. Aynı politikaların birçoğunu savundular ve benimsediler, fakat özel mülkiyete, kendi kendini idareye ve bireysel özgürlüğe doğrudan saldırıların Amerikalı seçmenlerin çoğunun hoşuna gitmeyeceğinin her zaman farkında oldular. Bu yüzden, birçok vergi, regülasyon ve gelir transferi politikaları uyguladılar, ki bunlar faşizmin ekonomik hedeflerini gerçekleştirecek politikaları, fakat bu kimselerin, sözde kapitalizmi "kurtarma" arzuları üzerine retorikleriyle altın taça konularak sunulmuşlardı.

Amerikalı politikacılar bu bakımdan tiyolarını kendisinin kurduğu "Millî Toparlanma İdaresi"ni (ki sonunda anayasal olmadığına hükmedildi) devlet sınırlarını bireyselliği/bireyciliği engellemek için değil korumak için kabul etmeliyiz" temelinde satan/ kabul ettiren Franklin D. Roosevelt'ten almıştır.³⁸ Orwellyen lisanın bir klasik örneğinde, Roose-

velt, bu yüzden, bireyciliğin, bireyciliği korumak için tahrip edilmesi gerektiğini ileri sürdü.

Şimdi sosyalizm çökmüş ve Küba, Çin, Vietnam ve Amerikan üniversitelerinin kampüsleri dışında hiçbir yerde yaşamıyorken, ekonomik özgürlük ve bireysel özgürlüğe en büyük tehdit yeni ekonomik faşizmde yatmaktadır. Eski komünist ülkeler mümkün olduğu kadar çok sanayiye olabildiğince çabuk özelleştirmeye çalışırken, hâlâ, onları, özü itibarıyla faşist ekonomiler hâlinde tutan devlet kontrolleriyle malûldur: özel mülkiyete ve özel teşebbüse müsaade edilmekte, fakat bunlar hükümet tarafından ciddi şekilde kontrol edilmekte ve regülasyona tâbi tutulmaktadır.

Dünyanın geri kalan kısmının çoğu endüstriyi özelleştirmeye çalışır ve serbest teşebbüsü teşvik ederken, ABD'de biz, hâlâ, 1930'ların ekonomik faşizmini, Toplam Millî Hasılamızın % 14'ünü oluşturan bütün sağlık sistemimizin organizasyon prensibi olarak benimseyip benimsememeyi tartışıyoruz. Keza, diğerleri yanında, otomobil, hava taşımacılığı ve iletişim endüstrilerinde iş dünyası-devlet "ortaklıkları" yaratmaya niyet ediyoruz ve 1930'ların korporatist Avrupa projeleri ruhuyla hükümetçe idare edilen ticaret politikaları adapte ediyoruz.

Devlet ve devletsizliğin akademik pohpohçuları bu çeşit projeler için propaganda yapmakta öylesine mahirler ki, Amerikalıların çoğu, bu programların özgürlüğün geleceği için yarattığı ölümcül tehlikenin farkında değildir. köleliğe giden yol "enformasyon otomasyonuna, "sağlık güvenliğine", "millî hizmet", "idare edilen ticarete" ve "endüstriyel politikaya" işaret eden sinyallerle doludur.

* "Economic Fascism", *Freeman: Ideas on Liberty*, June 1994.

³⁷ *Ibid.*

³⁸ Cited in Samuel Rosenman, ed., *The Public Papers and Addresses of Franklin D. Roosevelt* (New York: Random House, 1938-50), s. 750.